

AD
ORATIONEM
SUB AUSPICIUM
PROFESSIONIS
LINGVÆ SANCTÆ
CLEMENTISSIME SIBI
DEMANDATÆ

FUTURO MARTIS DIE III. NON. APRIL. IN MAJ. PRINCIPUM
COLLEGIO, HORA IX. HABENDAM

QVA DECET OBSERVANTIA
ET HUMANITATE INVITAT
SIMULQVE

DE RECENTE DOCTISSIMI CUJUSDAM
VIRI CIRCA PUNCTORUM VOCALIUM
SACRI CODICIS V. TEST. ORIGINEM ET
AUCTORITATEM CONIECTURA
QVID SIBI VIDEATUR

CUM AUCTORE HUMANISSIMO
ALIISQVE ΦΙΛΕΒΡΑΙΟΙΣ
COMMUNICAT.

M. JOHANNES CHRISTIANUS
HEBENSTREIT
S. THEOL. BACC.

LIPSIÆ
LITERIS BREITKOPFIANIS.

a. XLVIII. 68.

Coll. diss. A
8, 68

Sächs.
Landes-
Bibl.

Primus, qui litem circa vexatissimam de puncto-
rum vocalium antiquitate & auctoritate quæ-
stionem, quæ philologos pariter ac theologos
postea exercuit, moveret, Elias fuit Levita, in-
ter tribules suos, Judæos, sectatorem nactus
neminem, in Christianis tanto plures, quan-
quam illos ab auctoris ac conditoris sententia admodum alienos.
Is enim novitatem saltim adstruebat punctorum, ad Tiberienses,
seculi quinti aut sexti post N. C. Rabbinos, eorum natales refe-
rens; auctoritatem vero illorum ita intactam & integram esse
volebat, ut quicquam mutandi libertatem nemini concederet,
uti ex Buxtorfiorum, patris & filii, de hac materia scriptis, illius
in Tiberiade, hujus de punctis, in præf. & alibi passim, legere
est. Inter Christianos autem quidam in punctorum & auctori-
tatem & antiquitatem iniquiores, utramque destructum iverunt,
& pro arbitrio immutandi, ubicunque sensus aut grammatica po-
sceret, licentiam introduxerunt, ausu orthodoxis omnibus im-
probato. Qua de re in vulgus nota pluribus hac quidem vice disse-
rere nihil attinet. His multo moderatior Summe Reverendus
Dn. D. J. H. B. Vir hebræarum litterarum apprime peritus, de-
que tum Ecclesiasticis tum Academicis muneribus meritissimus,
conjecturam plane novam, de qua nondum cuiquam in mentem
venit, animo conceptam dudum doctis exposuisset, ni lauda-
tissimum ejus studium casu fuisset occupatum. Concinnavit is
aliquot abhinc annos, cum post decursum in Academia Je-
nensi stadium, patriam repeteret, Observationem, quam *de origine
& auctoritate vocalium sacri codicis Vet. Test. conjecturam*, in-
scripse-

scripserat, Miscellaneis Lipsiensibus, quæ tum prodibant, inferendam. Quæ cum ob opus nescio quo fato interruptum, inter schedulas Dni Collectoris adhuc latuerit, non solum haud invito eruditissimo auctore futurum, sed & gratum me ei facturum speravi, si, quam prelo ipse destinaverat, hac occasione in lucem protraherem doctissimam ejus conjecturam. Cæterum virum præstantissimum, si forte in hanc qualemcunque scriptionem incidat, ut illum conatum æqui consulat, quam humanissime rogo, utque rebus suis in ecclesiæ & sacrarum literarum commodum ex voto fungatur, pie opto. Proferam ego bona viri optimi venia, quid scrupulorum inter legendum me vellicaverit, ejus verbis, quæ quidem huc faciunt, e MSto, qua oportet, fide, sub paginarum finem adjectis.

Vidisse se ait Cl. Auctor, dogma, de punctorum vocalium paricum literis auctoritate canonica, quam iis melioris notæ Philologi adhuc tribuerint, cum fontium integritate stare non posse, quia eorum plurima perierint, adeoque sacer canon mutilatus foret dicendus, quod affirmare injustum fatetur esse & incongruum; Θεοπνευσία autem eorum si prorsus negetur, & humana saltem origo illis adscribatur, cum certitudine scripturæ & veritate divina pugnare. Hinc inter duos scopulos tuto transnavigari posse statuit, si punctorum quidem origo ad Deum referatur, ita tamen, ut illa prorsus incorrupta servari, necesse non fuerit, canonicam quippe auctoritatem non habentia; veluti multi libri biblici olim Θεοπνευστοι fuerint, ad canonem autem non pertinuerint; quo argumento nostrates adversus pontificios de scripturæ perfectione disputantes, utantur. Tandem ad quædam dubia respondet. De singulis, quantum ad rem facit, nonnulla afferam, æquo Lectori judicium relictorus.

In hoc cardo disputationis vertitur, an, quia quædam puncta perierunt, punctis integritas, & quod sequitur, auctoritas canonica neganda sit? a) Argumentum hoc esset: Cujus pars aliqua periit, illud ad cano-

a) Verba Domini Auctoris conjecturæ sunt: Prior (sententia, quæ punctis vocalibus canonicam auctoritatem tribuit,) cum tantopere jactata scripturæ integritate conciliari nequit. Amen, inquit salvator Matth. V. 18. donec transeat cælum & terra; jota unum aut unus apex non præteribit
a le-

canonem non pertinet, nec auctoritatem canonicam habet: Atqui punctorum vocalium aliqua pars periit; E. puncta vocalia ad canonem non pertinent, nec auctoritatem canonicam habent. Probat Cl. Dn. Auctor Majorem, quia ex Christi promisso Matth. V. 18. Luc. XVI. 17., ne quidem apex canonicæ scripturæ in periculum interitus adduci possit; Minorem autem inter alia, & inprimis quidem, ex deperditis vocabulorum obscænorum propriis punctis, & aliis, quæ illis plane non conveniant, substratis. b) Hic I. videtur neganda Major, tum indirecte per instantiam, tum directe per rationem. Possent enim, quod initio ad instantiam attinet, adversarii eodem argumento ad negandam ipsarum literarum integritatem abuti. Non jam de literis majusculis, minusculis, suspensis, fractis, inversis dicam, quæ cum ex calamo scriptorum Θεοπνεύτων non fluxerint, testantur, literas mutationem, quantumcumque, (sed quæ tamen ex mente Ejus ab integritate scripturæ alienissima esse debebat,) expertas; non de omissione סמות s. *matrum lectionis*, dum v. g. Prov. 21, 4. alii legunt נר alii ניר, Jes. XLIX. 19. הרסתך alii הריס' Jes. LIX. 19. נוס' alii נססה, c. LX. 18. חומות' alii חומות' alii חמות' cujusmodi plurima in margine addit van der Hooght in suis Bibliis sub signo 'א' נ' i. e. aliarum editionum; non de illa diversitate, cum vel alia vocabula posita, vel integra omissa deprehenduntur, v. g. Jerem. XIV. 14. להם al: לכם c. VI. 14. שבר עמי alii שבר בת עמי c. LII. 29. מירושלם ubi alii הגלה præmittunt. Quorsum referendi illi

A 3

duo

a lege, donec omnia fiant. Huic promisso veracissimi, mentiri nescii, innixi merito statuimus, scripturam, quam scriptorum Θεοπνεύτων quilibet sui ævi hominibus tradidit, vel Efras saltem ex divino instinctu restituit, quæque norma vitæ & fidei esse debuit, integram & incorruptam ad nos pervenisse. Si ergo puncta quoque vocalia, olim ex immediata Spiritus sancti inspiratione a sanctis viris exarata, animam quasi scripturæ & primariam ejus partem constituunt, si pariter ac literæ, ut norma consideranda sunt; tum de illis quoque ne apicem quidem periisse, sed omnia adhuc in scriptura extare, certum esse debet, alias de integritate Canonis actum, illumque corruptum esse, Pontificiis concedendum est.

b) Atqui in permultis locis omnium codicum puncta genuina a scriptoribus sacris adposita, hodie desiderari, atque in illorum locum spuria a recentioribus Judæis substituta esse, demonstrari potest. Provoco ad verba Masorethis obscæna visa, quæ proinde, ne honestis auribus offensiculo essent, cum honestioribus permutarunt.

duo notissimi versus Jos. 21. post v. 35. alibi omiffi alibi additi. Quicquid autem hic responderi possit, scio enim, quid a variis varie soleat, tamen cum omnimoda integritate, quam Cl. Auctor exigit, quomodo hæc codicum diversitas conveniat, non video. Sed spectant huc præcipue Masorethica loca, ubi occurrit Keri velo Chetibh, ubi ad oculos patet, periisse literas talium vocum, quæ ad sensum requiri videntur, uti ex evolutione decem illorum locorum in Masora recensitorum patet, v. g. 2 Sam. 8, 3. c. 18, 20. 2 Reg. 19, 34 & 37. Jer. 31, 38. c. 50, 29. Sat firmum mihi videtur hoc argumentum pro aliquali mutatione, quam literæ expertæ sunt. Nam *oi* *ó* in suo exemplari illas literas legerunt, quia in versione sua fideliter expresserunt. Ex Keri seu punctis vertere non potuerunt, usi enim fuere codice non punctato, uti ex innumeris fere locis demonstrari potest. Ergone illi quibusdam literis ditiozem, quam nostri sunt, habuere codicem; & nostri hodie mutili forent dicendi? Præterea Jes. 36, 12. in **חַרְאִיהֶם** litera **ח** inserta est, ob legendum marginale **צִוְאָתָם**, simile factum 2 Reg. 10, 27. in voce **מַחְרָאוֹת** ubi ibidem litera **ח** postliminio addita ob legendum **מִצְאוֹת**. Pertinent huc illa quinque loca, per **עֲטוּר סוּפְרִים** ablationem scribarum, correctæ, ubi **י** a vulgo additum esse ajunt, in probatis exemplaribus non reperiunt. Utra ergo exemplaria genuina fuerunt, an, quæ **י** legerunt, an, ex quibus illi correxerunt, quæque vocant *probata*? Imprimis, quid de Num. XII, 14. ubi hodie legimus **וַחֲחֹר** pro quo Masorethæ **חֲחֹר** restituerunt, juxta Masoram ad Ps. 36, 7. statuendum erit? Item huc spectant 62. loca metathesin passa, de quibus Cappellus in Critica sacra L. III. c. 7 sq. Quod si aliqualis vel abundantia vel defectus vel immutatio integritati obesset, ne ipsas quidem textus literas integras haberemus hodie, id quod & absurdissimum esset, & affirmare impium, & ab ipso Cl. Auctore nequaquam conceditur. Quomodo autem supra commemorata stare possint cum tantopere jactata literarum integritate, videbit fortasse, ita tamen, ut, quod hic responderi oportere judicabit, sibi responsum habeat in nostro hoc de vocalibus negotio. Possem & de diversitate lectionum nostri codicis Novi fœderis addere, quarum quantum cumulum congesserit Millius, notum est. Et quanquam, erudi-

tissi-

tissimus Bentlejus, Anglus, spem aliquando fecit editionis, in qua per collationem antiquissimorum MStorum magnopere se immuturum catervam illam diversitatum credidit, prævidit tamen, se ultra centum ad minimum loca relinquere iri coactum, quæ jam Hieronymi tempore & ante irreperant; ut A. 1717. M. Jul. in publicis rerum eruditarum novellis Lipsiensibus relatum legimus. Ergone Novi fœderis integritatem & canonicam auctoritatem negaverimus? Responderi autem secundo posset & directe: Esse quosdam, qui negent, Christum, quod ad probandam Majorem a Cl. Auctore adducitur, Matth. 5. 18. Luc. 16. 17. loqui de literis & punctis grammaticæ, sed moraliter acceptis, i. e. non de quantitate eorum, sed de valore ac sensu, seu, non asserere servatorem, Dei providentiam adeo observantem fore sapiendæ legis & reliquarum scripturarum Canonicarum, ut ne minimum punctulum grammaticæ seu quantitate spectatum pereat; sic enim eventum, ajunt, non respondere asserto, uti ex antecedentibus videre est; nec etiam opus esse videri, cum generi humano nihil utilitatis ex ejusmodi accuratissima asservatione proveniat: Sed potius mentem servatoris esse, ne minimum quidem momentum de sensu & valore legis, quam ipse non sublaturus sed impleturus venerit, perituum esse, vid. a Polo in Synopsi ad h. l. citatos. Quod quanquam ad hanc præsentem litem sapiendam haud parum facere videtur; sic enim infirma esset probatio Majoris, quam ab auctoritate Christi Cl. Auctor desumit: tamen meum facere nolim, cum sint celeberrimi Theologi & philologi, qui Christi verba de punctis grammaticis accipiunt & ex eis pro *θεοπνευσια* punctorum vocalium & accentuum pugnant, a quibus discedere merito religioni est ducendum. Ac ne sic quidem causæ nostræ in præsentis negotio de integritate punctorum canonica, post deperditas (malim dicere commutatas) vocabulorum obscœnorum literas, quicquam decedet. Fac enim tandem, Christum de punctis grammaticis loqui, quod certe fecit; sic concessa Majore in argumento Cl. Autoris negarem II. Minorem; quod nempe verba quædam, præcipue illa obscœna, puncta amiserint sua. Et quidem hanc ob causam: Sunt aliqua vocabula ita comparata, ut non nisi unicam punctandi rationem recipiant, & eam

eam necessario exigant, v.g. **השמים, בראשית, אלוהים** &c. hæc aliter legi non possunt, quam ut in primo statim versu nostri codicis inveniuntur punctata, quia nulla vocabula dantur, quæ his quoad literas similia, punctis saltim discrepent. Quod si ubique in toto codice esset, ambabus largiri possemus, punctis vocalibus nihil unquam opus fuisse. Vocabula autem illa obscæna omnino huc sunt referenda, siquidem, si omnia percurreremus, apparebit, ea unicam saltim punctationem accipere, nec aliam ferre, (quod tamen salva oculatiorum perspicacia dixerim.) Unde, quanquam primorum punctorum figuræ sub vocum obscænarum literis perierint, tamen tum sine sensus periculo, tum ita factum esse apparet, ut nobis hodie illa puncta, quibus olim ante Masoretarum correctionem affecta fuerunt, citra controversiam adhuc nota sint; v.g. **עפלים** quod Deut. 28, 27. extat, punctatum invenis 1 Sam. 5, 9. & 6, 7. per **ע** sub gutturali **ע** cujus defectus præcipue movet Cl. Autorem. Sic **הריונים** quod 2 Reg. 6, 25. legitur, quoad prius vocabulum punctavit Jobus c. 30, 6. quoad alterum autor Cantici 1, 5. Porro **מחרות** quod 2 Reg. 10, 26. occurrit, animandum est ex forma singularium **י**; sic **חראיהם** Jes. 36, 12. juxta rationem monosyllaborum in **י** cum affixo. Est enim illius absolutum **מחור** & hujus **חור**, ut apparere potest ex citato loco Jobi 30, 6. **שיניהם** quod 2 Reg. 18. 27. habetur, itidem juxta regulam vel monosyllaborum **י** vel formarum **י** cum affixo, & sic in reliquis. Non perierunt ergo, sed adhuc nobis sunt notissima verborum obscænorum puncta, (quanquam hoc difficile probatu videtur doctissimo Adversario c); & nec absolute, nec respective s. quoad nostram cognitionem,

uti
 c) Ubi vero hodie sunt illarum vocales genuinæ? Inquis, non plane interiisse vocales, sed in aliquo adhuc mundi angulo vel in ipsis Textus literis latere, unde observatis analogia Grammatica & loci contextu facili negotio erui possint. Belle hæc dicta sunt. Unde vero Tu prius probas? At sit ita! Quid inde? Obtines quidem, puncta non absolute periisse, nec absolute corruptum esse sacrum codicem, manet tamen, corruptam esse scripturam, punctaque periisse respective, scilicet respectu nostræ cognitionis, & sic nos nihilominus corruptam habebimus normam. Non absoluta sed respectiva integritas vel sinceritas est proprietas normæ; nec illam, sed hanc Christum promississe credo.

uti loquitur, perierunt. Excipit Cl. Autor d) modum puncta e litteris eruendi non satis esse tutum, cum magna hic se offerat discrepantia, aliis hæc, aliis alia, utrisque satis commoda, invenientibus; id quod exemplo dissensus eruditissimorum in Jenensi Academia virorum circa quædam loca ostendit. Respondeo, illud adhæc verba obscœna, quæ præcipue urgentur, nihil facere; dubito enim, an quisquam de punctis eorum propriis supra ostensis, & tum e locis aliis biblicis, tum regulis restitutis, sit litem moturus. Quod autem ad locum a Cl. Autore adductum attinet, crederem, pace tantorum luminum, ab omnibus ipsi allegatis viris doctissimis peccatum fuisse, quod alia effingere puncta, atque in bibliis leguntur, ausi fuerint. Nam τὸ Keri וְשִׁבִי fanissimum esse existimarem; adeoque, cum manu medica non egeat, a nemine eorum videbatur immutandum. Non enim, si quis nobis, ob curtam harum literarum peritiam, locus non satis est perspicuus, ideo statim de eo mutando cogitandum est. At sit ita, puncta locorum sæpe citatorum periisse, sit, τὸ Keri & Ketif in genere videri posse integritatem canonis tollere, sive quoad puncta, sive quoad literas; sit, puncta vocalia multis aliis laborare difficultatibus grammaticis, ex Masoretharum ingenio prognata: Christi tamen verbis hæc omnia non repugnant. Loquitur enim Servator de canone, qualis illo tempore erat; &
ex

- d) Sed adverte quæso animum. Jenæ in Læctionibus Anti-Masorethicis S. R. Danzii, ipse Danzius, in hoc studii genere exercitatissimus semper puncta ex litteris eruebat, & Grammaticis principiis & contextui congrua. Alter vero alia adferebat, nec contextui, nec Grammaticæ adversa. Tertius iterum alia satis commoda. Danzius certe interdum putabat, se solum rem acu tetigisse, interim alii non omnia eum exhaustisse, haud raro docebant. Exempli loco sit Jerem. XLVIII. 18. וְשִׁבִי quod Danzius explicabat ad formam perfectorum וְשִׁבִי cum Hillero. Alius legi volebat וְשִׁבִי omiſſa præpos. הַ, quæ ellipsis in verbis motum ad locum significantibus, satis frequens est. Tertius וְשִׁבִי in plur. absoluto apocopato, itidem omiſſa præposit. Quarto hæc puncta quidem placebant, sed putabat, esse singul. cum jod parag. omiſſa præpos. Si ergo & tu aliquando ex litteris puncta tibi commodissima visa erueris, unde Tibi constabit, hæc ipsa sola, non alia, esse puncta, olim a Spiritu S. dictata? Fieri itaque potest, ut quidem puncta proferas, nec Grammaticæ nec contextui contraria, genuina tamen sanctorum virorum puncta Tibi cæterisque maneant ignota.

ex illo canone punctum & κεραίαν & jod unum non peritura esse affirmat. Atqui non est cur dubitemus, has correctiones marginales, Keri & Ketif &c. jam tum extitisse, a Synagoga nempe magna post reditum e Babele concinnatas; quod jam a me probari nihil attinet, ab aliis enim abunde esse factum norunt, quibus hebrææ literæ cordi sunt. Provoco interim ad ipsam Masoram, quæ XVIII. sic dictas correctiones scribarum ad Num. 12, 12. appellat תקון עזרא correctionem ab Ezra factam ap. Leusd. Philol. Hebr. p. 233. qui etiam p. 238. observat, multarum notarum marginalium mentionem fieri in Talmude, v. g. in Talmude hierosolym. tr. Sanhedrin, & in babylonico tr. Joma allegari נכר Hag. 1, 8. in fine fine ה scriptum, legendum tamen per ה, & in codice Megilla c. 3. עפלים numerari inter voces honestatis causa mutatas. Cum jam non constet, inter Synagogam magnam, cujus caput Ezra erat, & inter concilium Tiberiense, quinto demum post Christum natum seculo celebratum, factam esse aliquam codicis sacri collationem, præter illam forte, quæ Judæ Maccabæi cura Mizræ 1 Macc. 3, 46 sq. facta esse videtur, Magnifico Carpzovio Critica Sacra P. I. c. VIII. p. 343. sequitur, quod tum verborum obscænorum tum aliorum lectio, qualis hodie in nostris codicibus extat, sive Esræ sive Judæ Maccabæi curæ tribuatur, jam Christi tempore in populo Judaico recepta fuerit. Ergo Servator has correctiones ab Ezra & collegis, Propheta, & ex parte prophetis, adeoque Θεόπνευστοῖς, nec facile quicquam Deo invito ausis, non culpanda mente prolatis, approbavit, & autoritate canonica ornavit, dum ait: de hac lege, qualem jam in vestris Synagogis habetis, observationibus & notis masoreticis instructa, ne punctum peribit. Non enim dicit, punctum non periisse adhuc, sed imposterum non παρελεύσεθαι. Quam scribarum fedulitatem Christus nunquam taxasse, aut eos fraudis arguisse legitur, cum in alia eorum vitia subinde acerrime inveheretur; potius comprobasse videtur, cum eos in cathedra Moysis sedentes, h. e. sacras literas juxta illas correctiones Masorethicas, quas jam jam habebant & maximi faciebant, explicantes, audiendos esse præciperet.

Cæterum Esram fuisse Prophetam & virum Θεόπνευστον, tum

ex

ex eo patet, quod librum, sub ipsius nomine inter canonicos hodie extantem scripsit, tum, quod Paralipomena aut ipse concinnavit, ut multi Rabbinorum statuunt, (Radack ad דברי הימים præf. in medio עורא כתב הספר כי זה הספר רבותינו ז"ל i. e. *ajunt Rabbinii nostri b. m. hunc librum scripsisse Esram*, & ipse Raschius affirmat Comment. ad l. c. initio על ידי Esra scripsit librum genealogia hujus, usus opera Haggai, Sacharia & Maleachi, Prophetarum &c.) aut ante captivitatem babylonicam scripta, post reditum Judæorum continuavit atque in canonem retulit, uti Radako, loco jam citato videtur, ubi ait ספר דברי הימים לחכמי יהודה ספר אל כתבי הקדש (Esra) *librum chronicorum regum Judæ adjunxit scriptura sacra &c.* & paulo post עורא הספר עורא החלכות עד זרובבל' וספר עורא וכל' i. e. *Atque sic recensuit hoc libro Esras regnum (Judæ) usque ad Serubabelem, & adjunxit Esra hunc librum sacris libris, opera usus Haggai, Sacharia, Maleachi, prophetarum posteriorum &c.* Plura huc facientia exhibet Buxt. Tiberiade c. X. XI. Sic omnis difficultas facillima opera tolli, & conscientia longe meliori modo quam alio quocunque, tranquillari posse videtur, si puncta vocabulorum honestatis ergo variata non quidem a primis auctoribus originem trahere, a Servatore tamen approbata, & vetera quidem consilio non vituperando sublata, alia tamen æque divina in locum successisse, dicimus. Unde non est, cur aut puncta ista, quæ hodie habemus, videantur nobis spuria, utpote rata a Christo, scripturarum auctore ac magistro, habita, aut ideo concludendum esse existinemus, scripturam, canonem & normam fidei, hodie non amplius integram esse, sed corruptam. e) Non, inquam, est, ut ad alterutrum delabamur, partim, (ut jam dicta breviter repetam) quia nondum evictum est, puncta perisse, uti ex supra dictis patet; partim quia, si puncta primorum auctorum in quibusdam paucissimis vocibus periere, tamen correctio Masoretharum, virorum non vulgariū, sed ex parte prophetarum, a

B 2 Christo

e) Vere ergo puncta quædam a Scriptoribus Θεοπνεύστοις olim scripta, anima Scripturæ & primaria ejus pars, norma fidei ac vitæ perierunt, nec hactenus, restitui potuerunt, sed potius in eorum locum spuria sunt substituta.

Christo ipso approbata potius quam improbata, ita ea restituit, ut merito ab iis non recedendum sit; partim, quia, si aliqualis mutatio corruptum faceret canonem, nec literas veteris testamenti, nec textum novi fœderis haberemus amplius integrum, & per consequens plane nullum canonem; quod irreligiosum esset vel cogitare; partim, quia qualiscunque mutatio, si qua vel maxime esset (loquor ex hypothesi,) non magis tolleretur puritatem canonis, quam illapsus lapillus puritatem fontis, juxta Bellarmini judicium, ap. Glassium Philol. S. L. 1. tr. 1. theor. 3. p. m. 14.

Potuit enim injuria temporis, vel scribarum olim, hodie typographorum & correctorum si non incuria, certe ad omnia dispicienda & elimanda imbecillitate, factum esse & fieri, ut leviores quidam errores circa tum literas tum puncta vocalia, si non in omnes, quod impossibile non esse videtur, in præstantissimos tamen codices irreperent, qui autem, cum sensum non pervertant, authenticæ & integritati hebraicorum fontium nihil derogant, judice Leusdenio in Philol. Hebr. diff. 33. p. 338. ibidemque ad auctoritatem provocante Buxtorfii de antiquit. punct. p. 281. puritatem textus hebræi strenue quidem defendentis, at non propterea textum hebræum adhuc per omnia in minimis punctulis talem esse, qualis ab ipsis auctoribus fuerit exaratus, asserere audentis. Dubitat nempe l. c. Vir de auctoritate & integritate punctorum contra Capellum defensor meritissimus, ad Santem Pagninum accedere; qui olim in præf. Grammat. scripserit, *hebræa volumina nec in una dictione corrupta reperies*; provocat potius ad experientiam tam antiquiorum temporum, quibus exemplaria corrupta, ab Esra iterum correctæ & restituta fuerint, quam posteriorum, quibus cum inter celebres auctores, v. g. inter Judæos orientales & occidentales, inter Ben Ascher & Ben Naphthali sæculi X. vel XI. Rabbinos præstantissimos, de quibus v. Consummatissimi in his literis Viri, deque iis in hac Academia, a qua nuper magno desiderio post se relicto ad Lubecenses evocatus est, meritissimi, Dn. D. Jo. Gottl. Carpzov. Criticam p. 359. tum inter exemplaria varia dissensiones quædam & discrepantes lectiones notatæ fuerint.

Hiscæ difficultatibus nova sua conjectura occurri posse visum

sum

sum est dissentienti Cl. Viro f); qua tamen nunc non opus esse, ex supra dictis, quæ contra hypothesein ejus dicta fuerunt, patet; eoque magis ab ea abstinendum esse videtur, quia multo plus difficultatum habere, quam quibus opposita est, pace Viri doctissimi, crediderim. Nam distinctionem theologorum inter librorum quorundam biblicorum originem divinam & auctoritatem canonicam ideo huc non commode applicaveris, quia theologi eos libros, de quibus hic sermo est, quamquam iis originem divinam adscribunt, nunquam tamen in canone fuisse adserunt, nostra autem puncta vel maxime sunt in canone; sunt enim altera pars constitutiva & essentialis canonis, quomodo ergo ad canonem non pertinere, dici possit, non video. Antecedens s. connexionem concedit Cl. Autor, α) quod sint in canone & Θεόπνευστα, nam originem divinam punctis non denegat; β) quod sint altera pars constitutiva canonis, quia alias Deus ambiguum & incertum dedisset verbum, ipse non diffitetur g); Consequens, ea nempe ad canonem pertinere, quo argumento negaverit? B 3 At

f) Scilicet quando contra Pontificios pro sacri canonis integritate pugnant Theologi, illique libros scripturæ deperditos objiciunt, quidam nostratium inter librorum deperditorum originem divinam, & auctoritatem canonicam universalem distinguere solent, concedentes, fieri quidem potuisse, ut libri quidam ex peculiari Spiritus S. inspiratione conscriberentur, illorum tamen tantam non fuisse auctoritatem, ut ab omnibus ecclesiis tanquam canon fidei vitæque fuerint recipiendi; Nec proinde pari diligentia pro eorum ac cæterorum conservatione vigilare debuisse divinam providentiam. Oportune distinctio hæc mihi in mentem revocabatur, de punctorum vocalium origine & auctoritate meditati, cum ex Jenensi Acad. in Patriam rediturus VVitebergam transirem. Statim ergo animo agitare cœpi, annon ad hanc quoque litem distinctio illa applicari posset, ut punctorum quidem subscriptorum origo (i. e. cum primum literis subscriberentur, s. quæ primo literis subjecta sunt) ad ipsum Deum dicatur referenda, ejusque sanctos amanuenses singulos; auctoritas tamen illis denegetur canonica, pro quibus itaque conservandis tanto studio vigilandum non fuerit providentiæ divinæ, ne vel unicus apex periret. Sic ergo solæ literæ mihi canonem facere videbantur, solisque literis perennitas promissa.

g) Originem divinam punctis denegari haud posse, credebam, quandoquidem, nisi Deus statim literas inspirans, puncta quoque scribere jussisset, ambiguum & incertum dedisset verbum. Quod bonitati ejus, finique Scripturæ e diametro contrarium esse nemo non videt. Ut vero eandem illis cum literis conferret dignitatem, ut scil. plane essent inviolabilia, id quidem putabam necessarium haud fuisse, nec actu factum.

At necessarium haud fuisse ait, ut Deus eandem punctis cum literis conferret dignitatem, ut sc. plane essent inviolabilia. Resp. si, quod Cl. Autor primo loco ad probandum, haud fuisse necessarium, ut puncta essent inviolabilia, affert, in Syllogismum redigeretur, negarem & majorem & minorem. Non enim sequitur, si mutatio punctorum nihil derogat sensui, tuto aliter legi posse, atque adeo auctoritatem canonicam non habere; liceret enim idem de literis subsumere, & v. g. ubique pro lubitu scribere וימר omisso נ primo radicali, ut est Ps. 139, 20. sic in locum ספון Deut. 33, 21. possem substituere שפון uti Deut. 33, 19. aut pro ספק subinde שפק conf. Job. 27, 23. c. 34, 37. aut ad modum אכבר pro אכברה, uti habet Keri, Hag. 1, 8. ubique ה paragogicum pro arbitrio omittere vel etiam addere, aut cum matribus lectionis extrudendo vel infarciendo temere agere, quia ejusmodi mutatio nihil faciat ad sensum. Hoc autem de literis nunquam, & recte quidem, concederet Cl. Auctor, si thesin suam διαφυλάττειν velit; quo ergo jure idem in negotio de punctis pro re indifferenti & licita habeat? Neque Minorem etiam simpliciter concederem, quod nempe quaedam loca, quorum aliqua Cl. Autor attulit b) mutatis punctis quoad sensum maneant eadem. Ratio negationis est, quia punctis emphasis quaedam inesse potest, quam nos pro mediocri nostra, ut hodie est, linguæ peritia non statim deprehendimus.

Quod si Deo, autori punctorum, libuit, ita animare literas, ut discederet a vulgari punctorum modo, rationem discedendi habuerit necesse est. Nam vel ipsa suavitas dialecti, vel aliquarum vocalium durior sonus, vel accentus transpositio, sæpe multum

b) Prius inde fiebat manifestum, 1: quod mutatis etiam punctis sensus in multis locis semper maneat idem, quo integro manente, Deo perinde esse videbatur, sive hoc modo, sive aliter legeres: E. gr. hodie Genes. XXVI, 29. scriptum est תעשה. Esth. III, 6. הגלה Exod. XXI, 8. והפדה. Num. XI, 15. אה Levit. XIII, 8. וכבס. Quod si olim scriptum fuit, vel in posterum scribitur תעשה, הגלה, והפדה, אה, וכבס certe sensus nihil capit detrimenti, etiamsi vel hodie non habeamus, vel imposte- rum auferantur genuina puncta. Et horum exemplorum numerus fere est infinitus.

tum ad sensum, orationis pondus, affectuum in auditore commotionem confert, cum vel lenius afficit, vel vehementius percutit ejus aures & animum. Hoc locum habere posse crediderim, cum pro *sægol chirek*, pro *zere sægol*, pro *patach camez* &c. ponitur. Atque sic non arbitrer, simpliciter ratione sensus idem esse, sive *השטת* in fine per *sægol* scribatur, sive per *Zere* &c. Atque idem dictum sit de reliquis, a Cl. Autore adductis exemplis.

Sed nec alterum argumentum *i)*, quod ad probandam thesin, haud fuisse necessarium, ut puncta essent inviolabilia, adducitur, procedere videtur. Nam & hic neganda est consequentia Majoris, quia eodem jure etiam de quibusdam literis, immo de integris locis, quid? de totis libris scripturæ Canonicae, Ruth, Esther, Cantico, subsumi posset, quibus sublatis Scripturæ nihil decederet, quo minus finem suum obtinere posset. Consequens minime concesserit, quisquis est purioris theologiae amans. Ergo suspectum antecedens.

Hinc longe aliter, quam Eruditissimus Vir, qui diversam tueretur sententiam, concludere *l)* pridem Theologi, quotquot cum illo puncta pro *θεοπνεύσεως* habuerunt & necessitatem eorum ad legendas & intelligendas S. literas agnoverunt. Si enim non opus fuit, ut Deus puncta servaret, quis mihi fidem faciet, an non hodierna puncta in pluribus locis supposita sint? Sic sæpe fluctuandum esset, sic scripturæ sacrae certitudo dubia redderetur.

Quis

- i)* Punctis etiam quibusdam plane sublatis, quod de *כריב* factum est, nisi quando rarissime per accidens saltem puncta subscripta cum utraque lectione conspirant, Scripturæ nihil decedit, quo minus finem suum obtinere possit. Si enim in rebus fidem moresque spectantibus, quod tamen rarissimum, puncta deficient, tum prius ad contextum & Grammaticam recurrendum esse censebam, tentandumque, an ex illis citra omnem ambiguitatem restitui possint. Quo denegato, reliquis Scripturæ dictis, fidei morumque doctrinam copiose tradentibus, contentos nos esse debere. Si vero in rebus historicis, Geographicis, Genealogicis &c. idem contingeret, eo minus certe timendum esse periculi. Non enim historias, sed fidem docet scriptura.
- l)* Nec proinde, hinc concludebam, opus fuisse, ut divina providentia puncta etiam religioso aliquo cingeret sepimento, ne vel minimum periret aut adderetur.

Quis v. g. affirmare audeat, Deut. 25, 19. זכר legendum an זכר Amalecitarum memoriam, an omnem masculum, sensu maximopere diverso, delendum? quis contendat, Prov. 21, 4. נר legendum an נר lucernam an arationem impiorum esse peccatum? sensu utroque commodissimo v. Buxtorf. Anti-Crit. p. 515. quis definiat, Jes. 26, 14. רפאים legendum, an cum LXX רפאים, gigantibus an *ιαρχοῖς* negari resurrectionem? Ita perpetuo incertus & ambiguus hærebit legentis animus, quoties in vocabulum incidit, alia puncta non respiciens; nescit enim, an vocales adhuc extantes, sint illæ genuinæ a Deo inspiratæ, an non, quia a Deo illas conservari non opus erat, fraude ac negligentia immutatæ?

Quod autem ad tertium argumentum contra punctorum canonicam auctoritatem attinet, a Judæorum petito religione & in scripturis canonicis conservandis diligentia m), qua sane prohibitos fuisse dicit, quicquam in punctis mutare, si ea credidissent canonica: Distinguo inter Judæos vulgares & Synagogæ magnæ collegas. Isti nunquam ausi fuissent, juxta illud ex Zohar: ואל תאמר נקודי תקון סופרים הוא הם ושלום דאפילו כל כתיבי דעלמא יהון כחשה דקביל אוריתא מטורא דכיכי לית לון רשו לקדתא אפילו אקדא נקודה ועירא באת אפילו את ועירא דאוריתא i. e. *quod si dixeris, puncta ordinatio scribarum sunt, absit id longissime: nam etiamsi omnes prophete mundi essent, ut Moses ipse, qui accepit legem in monte Sinai, non tamen ipsis esset potestas (proprio ausu) immutare etiam unicum punctum minimum in litera, vel literam minimam legis* ap. Buxtorf. Tib. C. IX, III. de notatione accentuum. Hi delendi & addendi auctoritatem a spiritu prophetico, quo pollebant, acceperunt, ideoque non nisi pro instrumentali mutationis causa habendi. Quod igitur ad præcipuum disputationis momentum de pun-

m) Denique succurrebat incredibilis Judæorum in conservanda Scriptura diligentia, de quibus persuasissimus sum, quod, si canonicam punctorum auctoritatem credidissent, nunquam vel minimum delevisent. Quamquam ne sic quidem hodie omni culpa carent, sed gravissimam potius merentur indignationem, postquam כתיב genuinis suis spoliarunt punctis.

de punctis vocum obfcænarum, (nam hoc potiffimum urgetur,) & eorum mutatione attinet, Deus, mens castiffima, illa correctio-
ne humanæ imbecillitati fuccurrere & scandalum tollere voluit,
quod illa vocabula, tempore primæ inspirationis adhuc honefta, suc-
ceffu autem temporis, ut fieri folere pluribus exemplis vel ex noftro
vernacula depromptis oftendi poffet, turpia facta, excitare potuiffent.

Atque fub finem de toto hoc negotio fic ha-
bendum: Synagogam illam magnam, auspicio Efræ Prophetæ,
deleviffe quidam puncta, quædam fubftituiffe, (& ita
etiam cum quibusdam literis feciffe) fed ita, ut eadem corre-
ctio, utpote a viro Θεοπνεύτω, & Deo potius volente & adfisten-
te quam invito facta, nec pro depravatione habenda fit, nec Chri-
fti afferto Matth. 5. & Luc. 6. adverfetur, imo potius probetur &
fuffulciatur. Aliter enim fi ftatuatur, quomodo ipfi literarum
integritati, & fcripturæ in univerfum certitudini quoad fenfum
confuli poffit, non video. Cæterum fi qua punctorum eft ratio,
quæ ad noftros regulas grammaticas non quadrat, sciendum, po-
tius defectum in regula, quam errorem in textu admitti debere.

Tandem ubi ad *η*) dubia refpondet, quæ conjecturæ fuæ opponi
poffint; crederem, dubio primo per refponfionem priorem *ο*)
non fati fieri; *α*) quia, quod additur, nihil aliud eft, quam pro-
bare thefin, non refpondere ad objectionem; *β*) recte affertur,
quod literis dignitas canonica non deneganda fit. Poffet autem
illa ex eodem argumento contra puncta prolato denegari, quia
medius terminus, nempe mutationem aliquam fine jactura fen-
fus effe factam, utrique ex æquo competit. Jam vero a paritate præ-
miffarum ad paritatem conclufionis valet confequentia. Si igi-
tur

η) Objici poteft: Quod dictum eft: Necessarium haud fuiffe, punctis vocali-
bus quoque auctoritatem canonicam concedere, quia mutatis in plurimis
locis punctis, fenfus tamen femper manet idem, imo plane deficientibus
punctis, fcripturæ nihil decedere, quo minus finem fuum obtinere poffit:
id literas etiam in periculum adducere. Si quidem non raro eveniat, ut
mutatis planeque fublatis literis, fenfui nihil decedat.

ο) Resp. 1. Ebræarum vocum duæ funt partes, literæ & puncta vocalia. Alter-
utra, fi non utraque, debet effe canonica, alias nullum plane haberemus cano-
nem. Vocales vero non poffunt effe canonicæ, ceu ex ante dictis liquet.
Ergo literis, ut pote primariæ vocis parti hæc dignitas competit, nec illis de-
neganda eft, nili totum canonem evertere velis.

tur posterius est absurdum, falsum est prius: quanquam prioris veritas adversario sexcentis argumentis aliunde ad oculum demonstrari posse videatur. Hæc enim est natura Syllogismi *εἰς τὸ ἀδύνατον*, ut ex propositione ab adversario concessa inferatur conclusio manifeste falsa. Quicquid nunc ad affirmandam illam conclusionem afferri potest, id omne frustraneum est, quamdiu præmissa ab adversario pro certa habetur. Sic in nostro negotio, quamdiu ab adversario asseritur, omnem, quantulamcunque mutationem, repugnare canoni, tamdiu recte contra eundem negari potest, literas, quippe mutationis omnigenæ non expertes, canonica auctoritate esse, quanquam hæc propositio in se sit falsissima; & quicquid tandem ad eam refutandam possit adduci, vim instantiæ non infringit. Nec satis fit priori dubio per alteram responsionem, *p*) quia ex aliquali defectu ad negationem canonice auctoritatis non valet consequentia, ut supra instantia a literis desumpta fuit offensum.

Ad objectionem II. quam moveri posse dicit, *q*) respondet negando. Quo autem argumento? quod enim non est auctoritatis canonice, sine magno crimine mutari poterit, quia inviolabilitas ex auctoritate canonica fluit. Quis autem unquam temerarium aliquem Criticum magni criminis postulavit, si in interpolandis Ciceronis scriptis æquo liberius interdum versatus fuit? Suo ingenio relinquitur; si non placeat, fit discessio, si nugas agit, ridetur. At inquit, licere puncta mutare, sed tum demum, cum summa urgeat necessitas? Respondeo, idem

p) Resp. 2. Necessitatem auctoritatis canonice punctorum non negavi prius, quam certo mihi constitit, actu illis eam non fuisse concessam, quod ex multorum defectu collegi. Tu fac idem cum literis, & manebunt illæ salvæ.

q) II. Objic. Negata punctorum vocalium auctoritate canonica, concessoque, multa hodie periisse, scripturam incertitudini & ambiguitati subjici. Siquidem (a) tum cuique liberum sit, pro lubitu puncta mutare & eliminare, aliisque substituere, (b) deficientibus vocalibus non detur certus vocis sensus, vel saltem, etiamsi puncta restituere conemur, semper tamen tam in his quam reliquis locis omnibus hætenus quidem in controversiam non vocatis, dubitandum sit, an genuina habeamus puncta. Resp. 1. Sublatis ubivis punctis scripturam reddi ambiguum, non nego. Sed nego, ulli mortalium fas esse, puncta hodie in Textu existentia studio vel mutare vel delere, nisi summa urgeat necessitas. Insignis enim foret impietas, homines illo priyare subsidio, sine quo certum scripturæ sensum habere nequeant,

idem esse, ac si dicatur, licere, semper & ubique mutare; nemo enim tam sine ratione fecisse videri volet, quin semper gravissimas necessariorum mutationis causas adducat. Sic biblia lusus erunt. Quod autem dicitur; ideo non licere cuivis pro arbitrio mutare puncta, *quia sine illis certum scripturae sensum habere nequeamus*, hoc pro nostra causa cumprimis facit. Sine quo enim certum scripturae canonice sensum habere non possum, illud ad canonem pertinet, atqui sine punctis &c. Majorem probo, quia scriptura canonica est propter sensum, & formale ejus consistit in sensu, non in ipsis literis aut punctis, sine quibus tamen, ni sint integra, sensum capere certum & a scriptoribus sacris intentum non datur. Minor est Cl. Autoris.

Ad rationes vero, quae afferuntur ad probandum, quod deperdita hodie puncta scripturae certitudini non noceant, sive historica sive moralia spectemus: r) Respondeo ad illud, quanquam corruptio locorum historicorum cum dispendio salutis non conjuncta sit, potest tamen ex ea ad corruptionem plurimum aliorum scripturae locorum, quam esse factam metuendum est, inferri. Quod enim uno in loco fieri potuit, quidni & in aliis? Quod si ergo corruptio locorum historicorum &c. fini scripturae non repugnat directe, repugnat tamen indirecte. Distingui solet alias inter ejusmodi locorum obscuritatem & corruptionem. Ad alterum respondeo, non quaeri, an quibusdam locis carere, aut eorum sensum aliunde supplere possimus, sed an de integritate & certitudine scripturae queamus esse convicti? qua in dubium adducta de unico fidei nostrae fundamento actum est. Quod autem dicitur, *de veritate nostrarum vocalium alias non esse dubitandum, nisi vel literis vel contextui manifesto repugnent, alias certo credendum, illa genuina & ab ipso Deo profecta esse*: regererem ad istud, hanc conditionem tam late patere, ut infinitas lites exclusu-

C 2

ra

s) Deperdita vero hodie puncta scripturae certitudini ejusque fini nihil nocent. Si enim res historicas &c. spectant, illis carere possumus. Si fidem moresque, tum vel adhibitis necessariis mediis restitui, vel illorum defectum alia loca supplere possunt, eundem sensum tradentia. Praeterea si salva scripturae certitudine, nostraque salute, sensu plurimorum locorum historicorum &c. quoad puncta integrorum caremus, quidni & illorum sensu carere poterimus, quae punctis destituuntur?

ra fit. Cuicumque enim liberet locum quendam in suam sententiam contra hodierna puncta detorquere, illi non defutura essent rationum plauftra, quibus eum vel literis vel textui repugnare, ostendere conaturus esset. Sic sacris literis nil foret incertius, nil regulæ lesbiæ similis. Repeto ergo, quod caput disputationis fuit, si vel maxime quid aut punctorum aut literarum primitus inspiratarum, quocumque casu perierit, Deum sive per Efram prophetico spiritu pollentem, sive Judæ Maccabæi & cæterorum Mizpænsium I Macc. III 46. cura ita restituisse, atque Christi effato confirmasse, ut de ejus integritate & auctoritate canonica, quoad tum literas tum vocales, dubitare aut earum quicquam mutare nequam opus, sed religioni merito ducendum sit.

Et me quidem, Deo benignissime annuente, a Serenissimo Principe & Domino, Domino CHRISTIANO, Duce Saxonix, Julix, Clivix, Montium, Angriæ & Westphaliæ, Landgravio Thuringiæ, Marchione Misniæ, utriusque Lusatix, Comite Principali Hennebergico, Comite Marchiæ, Ravensbergæ & Barbyæ, Dynasta in Ravenstein, Domino & Nutritio nostro Clementissimo, gratiosissime consentiente Reverendissimo ac Serenissimo Principe ac Domino, Domino MAVRITIO WILHELMO, Postulato Administratore Episcopatus Martisburgensis, Domino meo Clementissimo, ad sanctam linguam Studiosis in hac Alma tradendam, quam clementissime vocatum, & a Potentissimo Poloniarum Rege ac Electore Saxonix, Domino FRIDRICO AVGVSTO, Rege meo longe Clementissimo, confirmatum, nihil magis habebit sollicitum, quam in verendis scripturarum oraculis si-ve publice si-ve privatim enarrandis, ea religione versari, qua semper soliti fuere, quibus de sacrorum fontium puritate & integritate ita constitit, ut in iis interpolandis ingenio indulgere suo irreverentius factum judicarent. Quod munus cum ritu antiquo, futuro Martis, III Non. Aprilis die, Oratione *de nimio versionum aestimio, magno profectu in sancta lingua impedimento*, exorsurus sim, ad eam benevole audiendam Magnificum Academiæ Rectorem, Illustrissimos Comites, utriusque reipublicæ Procures spectatissimos, nec non Nobilissimos Artium in hac Academia Cultores, qua decet, observantia & humanitate invito. P. P. Dom. Quasimodog.

CLD ID GC XXXI.

☆ (0) ☆

Coll. discip. 48, mit. 68